

TEROR

DEN SIMONS

Preveo
Nenad Dropulić

Laguna

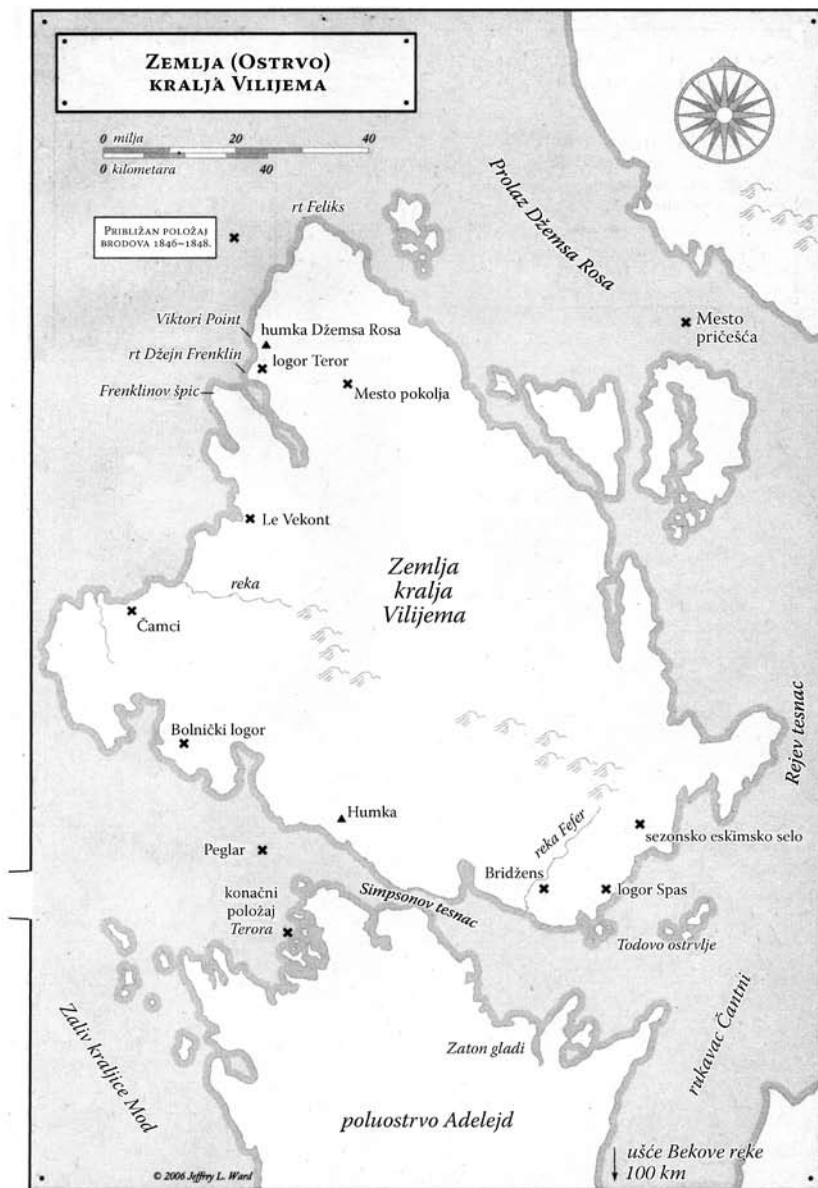
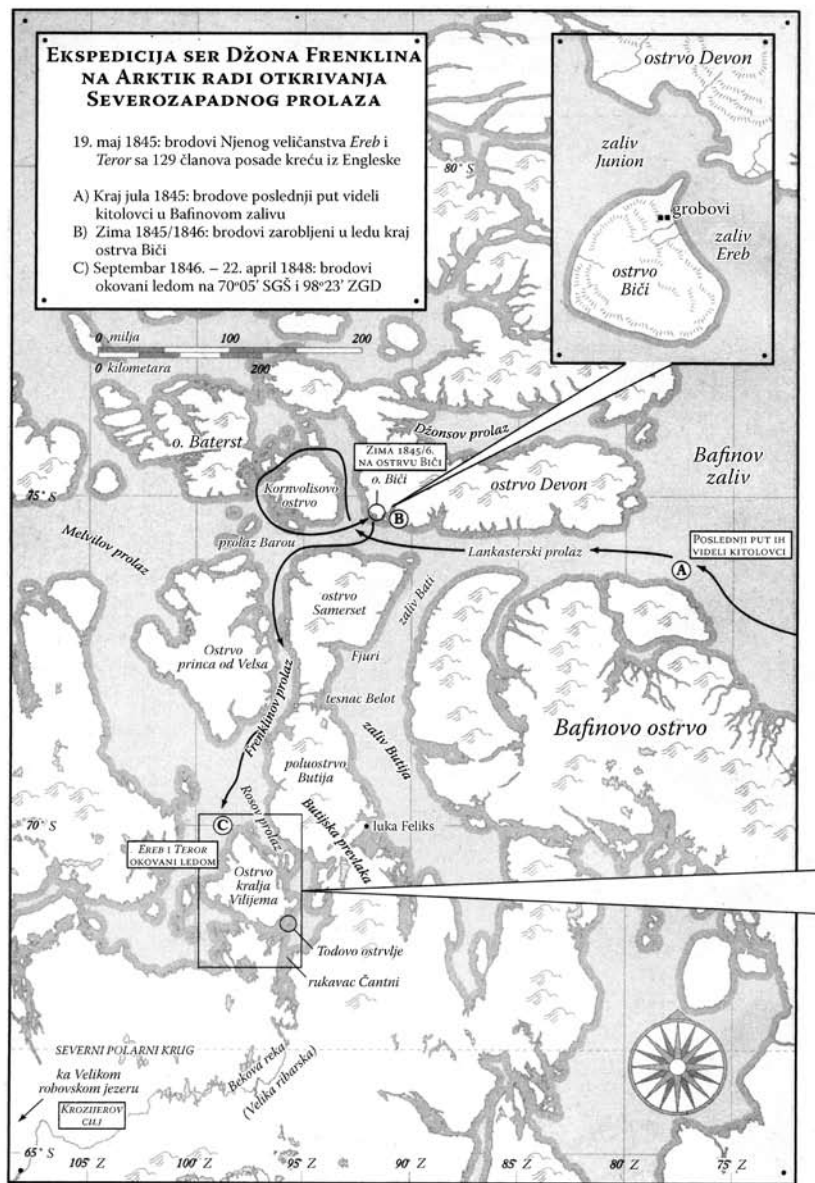
Naslov originala

Dan Simmons
THE TERROR

Copyright © 2007 by Dan Simmons

Translation Copyright © 2009 za srpsko izdanje, LAGUNA

Ovu knjigu posvećujem, s ljubavlju i zahvalnošću
za nezaboravne arktičke uspomene, Kenetu Tobiju,
Margaret Šeridan, Robertu Korntvejtju, Daglasu
Spenseru, Djuiju Martinu, Vilijemu Selfu, Džordžu
Fenemanu, Dmitriju Tjomkinu, Čarlsu Ledereru,
Kristijanu Najbiju, Hauardu Hoksu i Džemsu Arnesu.

Upravo ta neuhvatljivost, izazvana pomišlju na belinu, kad se razdvoji od prijatnijih misli i združi s ma kojim predmetom koji je užasan sam po sebi, povećava taj užas do krajnjih granica. Pogledajte belog medveda iz polarnih oblasti i belu ajkulu iz tropskih predela. Šta ih drugo nego ta mekana pahuljičasta belina čini simbolima najvećeg užasa? Ta sablasna belina daje njihovom izrazu tupog likovanja onu mučnu blagost, odvratnu pre nego zastrašujuću. Ni sam tigar opakih kandži u svom velikaškom plaštu ne može pokolebati hrabrost kao u belo zaogrnuti medved ili ajkula.

Herman Melvil
Mobi Dik (1851)

KROZIJer

70°05' SEVERNE GEOGRAFSKE ŠIRINE
 98°23' ZAPADNE GEOGRAFSKE DUŽINE
 OKTOBAR 1847.

Kapetan Krozijaer izlazi na palubu i zatiče svoj brod pod napadom nebeskih duhova. Iznad njega – iznad *Terora* – nasrću drhtavi nabori svetla, ali brzo uzmiču, kao raznobojne ruke kakve ratoborne, ali u sebe nesigurne utvare. Ektoplazmični skeletni prsti pružaju se ka brodu, šire se, spremni da zgrabe, i povlače se.

Temperatura je četrdeset pet stepeni ispod nule i brzo pada. Zbog magle koja je naišla, tokom onog jednog sata sumraka koji sada važi za dan, skraćeni jarboli – tri košna nastavka, slemeni nastavak, gornji vezovi i podupirači poskidani su i ostavljeni za sečenje kako bi se smanjila opasnost od padanja leda i prevrtanja broda usled težine leda po jarbolima – stoje kao grubo okresana stabla bez krošanja, obasjani severnom svetlošću koja skakuće od jednog nejasnog horizonta do drugog. Dok Krozijaer posmatra, škrbava ledena polja oko broda boje se u plavo, zatim krvare ljubičasto, pa blistaju zeleno kao brda njegovog detinjstva u severnoj Irskoj. Gotovo dva kilometra od desnog broskog boka ogromna ploveća ledena planina koja skriva od pogleda *Ereb*, bratski brod *Terora*, kao da je na jedan kratki, varavi trenutak zableštala iznutra, zasjala od sopstvene hladne utrobne vatre.

Povlačeći okovratnik i zabacujući glavu, iz četrdeset godina stare navike proveravanja stanja jarbola i užadi, Krozijaer zapaža da zvezde iznad njega gore hladno i ravnomerno, ali da one bliže obzorju ne samo da trepere, nego se i premeštaju dok zuri u njih, kreću se u kratkim poskocima levo pa desno, a onda skakuću gore-dole. Krozijaer je ovo video i ranije – na krajnjem jugu s Rosom, kao i u ovim vodama

tokom ranijih ekspedicija. Naučnik na tom putu ka Južnom polu, čovek koji je prvu zimu u ledu proveo bruseći i glačajući sočiva za svoj lični teleskop, rekao je Krozijeru da premeštanje zvezda nastaje verovatno usled brzog prelamanja svetlosnih zraka u hladnom vazduhu, teškom ali nemirnom nad ledom prekrivenim morima i neviđenim smrznutim kopnenim masama. Drugim rečima, preko novih kontinenata koje ljudsko oko još nije videlo. Ili koje makar, misli Krozijer, na ovom Severnom polu, nije videlo oko belog čoveka.

Krozijer i njegov prijatelj Džems Ros, tadašnji zapovednik ekspedicije, pronašli su takav neotkriveni kontinent – Antarktik – pre svega pet godina. Po Rosu su dali imena moru, uvalama i kopnenim oblastima. Planinama su dali imena po prijateljima i pokroviteljima. Dva vulkana koja su videli na obzorju krstili su po svoja dva broda – ista ova dva broda – i nazvali dimljive planine Ereba i Teror. Krozijer se čudio što nekom velikom geografskom objektu nisu dali ime brodske mačke.

Po njemu nisu nazvali ništa. Ove mračne oktobarske dnevne večeri 1847. ni arktički ni antarktički kontinent, ostrvo, zaliv, zaton, planinski venac, ledeni greben, vulkan ni neka posrana ledena santa ne nose ime Frensis Roudon Mojra Krozijer.

Krozijera je bilo baš briga za to. Još dok misli o ovome, shvata da je pripit. *Pa, misli on i nagonski održava ravnotežu na smrznutoj palubi, sada nagnutoj dvanaest stepeni na desnu stranu i osam prema pramcu, u poslednje tri godine češće sam bio pijan nego trezan, zar ne? Pijan sam od Sofije. Ali čak i pijan sam daleko bolji pomorac i bolji kapetan od onog sirotog nesrećnika Frenklina, čak i kad je trezan. Ili, s tim u vezi, od njegovog rumenog vrskačkog ljubimčeta Ficdžemsa.*

Krozijer vrti glavom i ide po zaleđenoj palubi napred do pramca, prema jedinom čoveku na straži kog vidi na treperavoj polarnoj svetlosti.

To je niski Kornelijus Hiki, šuperov pomoćnik pacovskog lica. Ljudi ovde na straži svi izgledaju isto, jer su dobili istu zimsku odeću; slojeve flanela i vune pokrivaju teški nepromočivi šinjeli, debele rukavice s jednim prstom vire im iz širokih rukava, velške vlasulje – teške stražarske kape sa štitnicima za uši – nose navučene nisko na čelo, a glave često umotavaju u šalove tako da im viri samo vrh promrzlog nosa. Ali svaki od njih nosi tu odeću malo drugačije – stavlja šal od kuće ili još jednu velšku vlasulju preko prve, ili mu možda šarene vunene rukavice koje mu je s ljubavlju isplela majka, žena ili dragana

proviruju ispod rukavica Ratne mornarice – a Krozijer je naučio da razazna svih svojih preživelih pedeset devet oficira i mornara, čak i izdaleka i po mraku.

Hiki ukočeno zuri u ledenicama okićeni kosnik, koji se tri metra zario u ledeni breg, jer je krmu *Terora* podigao pritisak leda, a pramac se spustio. Hiki je toliko obuzet mislima ili hladnoćom da ne primećuje svog kapetana sve dok Krozijer ne stane pored njega uz ogradu preobraćenu u oltar od snega i leda. Stražareva sačmara naslonjena je na oltar. Niko ne želi da dotakne metal na ovoj hladnoći, čak ni kroz rukavice.

Hiki se lako trgnu kad mu se Krozijer primakao. Kapetan *Terora* ne vidi lice ovog dvadesetšestogodišnjaka, ali para daha, koja se odmah pretvara u oblak ledenih kristala obasjanih polarnom svetlošću, izbija iz debelog kruga Hikijevih nekoliko šalova i velške vlasulje.

Na brodu se, po običaju, ne pozdravlja za vreme zime u ledu, nema čak ni nehajnog dodirivanja čela prstima koje oficiri dobijaju na moru, ali natrontani Hiki čudnovato se meškolji i duboko klima glavom, kao što ljudstvo čini u prisustvu svog kapetana kad su na palubi. Zbog hladnoće su smene skraćene s četiri na dva sata – sam bog zna, misli Krozijer, da imamo dovoljno ljudi za stražarenje na ovom pretrpanom brodu, čak i s udvojenim stražama – i po Hikijevim sporim pokretima vidi da je ovaj napola smrznut. Koliko god da je puta rekao stražarima da se kreću po palubi – da šetaju, trče u mestu, skaču ako treba, i da sve vreme ne skidaju pogled s leda – oni i dalje uglavnom prestoje svoju smenu, kao da su na Južnim morima, obučeni u pamučne uniforme, i vrebaju sirene.

„Kapetane.“

„Gospodine Hiki. Ima li šta novo?“

„Nema, od onih pucnjeva... onog jednog pucnja... pre skoro dva sata, gospodine. Malopre sam čuo, učinilo mi se da čujem... vrisak ili tako nešto, kapetane... iza ledene planine. Izvestio sam potporučnika Irvinga, ali on je rekao da to samo cvili led.“

Krozijera su obavestili o pucnju iz pravca *Ereba*, pa je pre dva sata hitro izašao na palubu, ali zvuk se nije ponovio, a on nije poslao glasnika na drugi brod niti bilo koga na led da istraži. Izaći na zaleđeno more po mraku dok ono... onaj *stvor*... vreba u šumi ledenih izbočina i dubokih useka značilo bi sigurnu smrt. Brodovi su sada razmenjivali poruke samo za vreme onih sve kraćih nekoliko minuta polusvetla

oko podneva. Uskoro neće ni biti pravog dana, samo polarna noć. Danonoćna noć. Sto dana noći.

„Možda je to bio led“, kaže Krozijer i pita se zašto ga Irving nije izvestio o mogućem vrisku. „I pucanj i to. Samo led.“

„Tako je, kapetane. Led, gospodine.“

Niko u to ne veruje – pucanj iz muskete ili grmljavina sačmare lako se razaznaju, čak i s kilometar-dva, a zvuk putuje gotovo neprirodno daleko i jasno ovako daleko na severu – ali tačno je da led što sve jače steže *Teror* stalno mrmlja, ječi, škripi, pucketa, urla ili vrišti.

Vrskovi najviše muče Krozijera, prekidaju mu onih sat-dva čvrstog sna svake noći. Suvviše liče na plač njegove majke poslednjih dana. Podsećaju ga na to i na priče njegove stare tetke o vilama narikačama čiji jecaji u noći predskazuju nečiju smrt. I jedno i drugo u detinjstvu ga je držalo budnim.

Krozijer se polako okreće. Trepavice su mu već obrubljene ledom, a gornja usna kruta od smrznutog daha i slina. Ljudi su naučili da drže brade duboko ututkane u šalove i džempere, ali često moraju da odsecaju dlake koje im se smrznju i prilepe za odeću. Krozijer se, kao i većina oficira, i dalje brije svakog jutra, iako je, zbog štednje uglja, „topla voda“ koju mu njegov stjuard donosi zapravo jedva otopljen led, pa je brijanje vrlo bolno.

„Je li Nemušta još na palubi?“, pita Krozijer.

„O, jeste, kapetane, ona je skoro stalno ovde gore“, kaže Hiki šapatom, kao da ima neke razlike. Ako Nemušta i može da ih čuje, ne razume engleski. Ali ljudi veruju – sve više i više kako ih dan za danom onaj stvor na ledu vrebava – da je mlada Eskimka veštica tajanstvenih moći.

„Tamo je, na levoj osmatračnici s potporučnikom Irvingom“, dodaje Hiki.

„S potporučnikom Irvingom? Njegova smena završila se pre jedan sat.“

„Jeste, gospodine. Ali, gde god je Nemušta, tu je i potporučnik, gospodine, ako smem da kažem. Ona ne silazi – on ne silazi. Dok ne mora, mislim... Niko od nas ne može da ostane na palubi koliko ta veš... ta žena.“

„Ne skidajte pogled s leda i mislite na zadatak, gospodine Hiki.“

Od Krozijerovog gundavog glasa šuperov pomoćnik se ponovo trza, ali meškolji se da pozdravi kapetana i okreće pobeledi nos nazad ka tami iza pramca.

Krozijer korača preko palube ka osmatračnici na levom boku. Prethodnog meseca pripremio je brod za zimu posle tri sedmice lažne nade u bekstvo tokom avgusta. Ponovo je zapovedio da se vodoravne prečke postave duž uporedne ose broda i koristio ih kao slemenjače. Zatim su načinili piramidu od cerade i njome pokrili veći deo glavne palube i ponovo digli drvene grede spremljene pod palubu za vreme tih nedelja optimizma. No, iako ljudi svakodnevno satima prokopavaju prolaze kroz pola metra snega ostavljenog na palubi radi izolacije, lome led pijucima i dletima, čiste raspršeni sneg ispod platnenog krova i posipaju led peskom radi boljeg trenja, ledena pokorica ostaje. Krozijerovo kretanje uz nagnutu palubu često više liči na graciozno klizanje nego na koračanje.

Osmatrač u ovoj smeni, podoficir Tomi Evans – Krozijer prepoznaje najmlađeg člana posade po smešnoj zelenoj vunenoj kapi, očiglednoj ruktovorini Evansove majke, koju momak uvek navlači preko glomazne velške vlasulje – pomerio se deset koraka prema krmi da pruži potporučniku Irvingu i Nemuštoj malo privatnosti.

Kapetana Krozijera obuzima želja da išutira nekoga – svakoga – u dupe.

Eskimka izgleda kao niski okruglasti medved u krznoj vetrovci i pantalonama i s kapuljačom na glavi. Dopola je okrenuta leđima visokom potporučniku. Ali Irving stoji sasvim blizu nje uz ogradu – ne dodirujući je baš, ali bliže nego što bi oficir i džentlmen stajao pored dame na vrtnoj zabavi ili na jahti.

„Potporučniče Irving.“ Krozijer nije želeo da mu pozdrav zvuči tako oštro, ali nije mu žao što mladić skače kao da ga je nešto ubolo, hvata zaleđenu ogradu levom rukom i – kao što uporno radi iako poznaje pravila ponašanja na brodu okovanom ledom – salutira desnom.

To je bedan pozdrav, misli Krozijer, ne samo zbog glomaznih rukavica s jednim prstom, velške vlasulje i slojeva odeće zbog koje mladi Irving podseća na morža koji salutira, nego i zato što je dečko olabavio šal oko glatko obrijanog lica – možda da pokaže Nemuštoj kako je zgodan – pa mu iz nozdrva vise dve dugačke ledenice, zbog kojih još više liči na morža.

„Na mestu voljno“, kaže Krozijer odsečno. *Budalo*, dodaje u sebi.

Irving ukočeno stoji, iskosa gleda Nemuštu – ili makar potiljak njene krznene kapuljače – i otvara usta da progovori. Očigledno nije smislio šta bi rekao. Zatvara usta. Usne su mu bele kao i promrzla koža.

„Ovo nije vaša smena, potporučniče“, kaže Krozijer i ponovo čuje pucanj biča u svom glasu.

„Da, gospodine, hoću da kažem, nije, gospodine. Hoću da kažem...“ Irving ponovo čvrsto zatvara usta, ali učinak mu donekle kvari cvokotanje zuba. Po ovakvoj hladnoći zubi mogu da popucaju posle dva-tri sata – zapravo da eksplodiraju – i pošalju šrapnel kosti i gleđi u šupljinu stisnutih vilica. Ponekad, a Krozijer to zna iz iskustva, može se čuti pucanje gleđi pre nego što se zub rasprsne.

„Zašto ste i dalje napolju, Džone?“

Irving pokuša da trepne, ali kapci su mu se doslovno smrznili otvoreni. „Naredili ste mi da pazim na našu gošču... da je držim na oku... da čuvam Nemuštu, kapetane.“

Krozijerov uzdah pojavio se u vidu ledenih kristala; zadržali su se načas u vazduhu, a onda popadali po palubi kao hrpa sićušnih dijamanata. „Nisam mislio svakog trenutka, potporučniče. Rekao sam da motrite na nju, da me izveštavate šta radi, da je čuvate od nepritika i nesreća na brodu, i da se starate da niko ne učini ništa što bi je... obeščastilo. Mislite li da je u opasnosti da bude obeščaćena ovde na palubi, potporučniče?“

„Ne, kapetane.“ Irving je ovo izgovorio više kao pitanje nego kao odgovor.

„Znate li koliko je potrebno da se otkriveno tkivo smrzne ovde na palubi, poručniče?“

„Ne, kapetane. Mislim, da, kapetane. Prilično brzo, mislim, kapetane.“

„Trebalo bi da znate, potporučniče Irving. Već ste šest puta imali promrzline, a zvanično zima još nije ni počela.“

Potporučnik Irving tužno klima glavom.

„Potrebno je *manje od minuta* da se otkriveni prst – ili bilo koji ud – potpuno smrzne“, nastavlja Krozijer, svestan da je sve to gomila sranja. Potrebno je mnogo duže na samo minus četrdeset pet, ali nada se da Irving to ne zna. „Posle toga otkriveni ud se otkida kao ledenica“, dodaje Krozijer.

„Razumem, kapetane.“

„Prema tome, da li zaista mislite da ima izgleda da naša gošća bude... *obeščaćena*... ovde na palubi, gospodine Irving?“

Irving kao da malo razmišlja pre odgovora. Moguće je, shvata Krozijer, da je potporučnik već suviše razmišljao o ovoj jednačini.

„Idite dole, Džone“, kaže Krozijer. „I neka vam doktor Mekdonald pogleda lice i prste. Kunem se Bogom, ako ponovo dobijete ozbiljne promrzline, kazniću vas oduzimanjem jednog mesečnog dodatka Istraziivačke službe, i još ću pisati vašoj majci.“

„Razumem, kapetane. Hvala vam, kapetane.“ Irving ponovo diže ruku da pozdravi, predomišlja se i silazi pod ceradu prema glavnom stepeništu, sve vreme podignute ruke. Ne osvrće se prema Nemuštoj.

Krozijer ponovo uzdiše. Džon Irving mu se dopada. Dečko se dobrovoljno prijavio – zajedno s dva druga sa broda *Izvrnsni*, potporučnicima Hodžsonom i Hornbijem – ali *Izvrnsni* je bio trolpalubna kanta, zastareo pre nego što je Noju izrasla dlaka na jajima. Brodu su poskidani jarboli, bio je, Krozijer je to znao, stalno usidren u Portsmutu više od petnaest godina, i služio je kao plovilo za obuku najboljih artiljeraca Kraljevske ratne mornarice. *Nažalost, gospodo*, rekao im je Krozijer – pijaniji nego obično tog dana – kad su se ukrcali, *ako pogledate naokolo, zapazićete da, iako su Teror i Ereb sagrađeni kao brodovi za bombardovanje, gospodo, na njima nema ni jednog jedinog topa. Mi smo, mladi moji dobrovoljci sa Izvrnsnog – nenaoružani kao novorođenčad. Nemamo nijednu cev, poput Adama kad ga je majka rodila. Drugim rečima, gospodo, vi, artiljerijski stručnjaci, bićete nam korisni na ovoj ekspediciji kao piletu sise.*

Krozijerova zajedljivost tog dana nije pokvarila gorljivost mlađih oficira. Irving i njegova dva druga žudeli su više nego ranije da nekoliko zima provedu zarobljeni usred leda. Naravno, to je bio topao majski dan u Engleskoj 1845.

„A sada se siroto štene zatreskalo u eskimsku vešticu“, promrmlja Krozijer.

Kao da razume njegove reči, Nemušta se polako okreće ka njemu.

Njeno lice obično se nije videlo u dubokom tunelu kapuljače, ili joj je crte skrivao čupavi okovratnik od vučjeg krzna, ali večeras Krozijer vidi njen sićušni nos, krupne oči i široka usta. U crnim očima bleska treperenje polarne svetlosti.

Ona nije privlačna kapetanu Frensisu Roudonu Mojri Krozijeru; deluje suviše divlje da bi potpuno bila ljudsko biće, a kamoli telesno privlačna – čak i za Irca prezviterijanca. Osim toga, kapetanov um i donji delovi tela još su ispunjeni jasnim sećanjima na Sofiju Krakroft. Ali Krozijer ipak vidi kako je Irving, daleko od kuće, porodice i svoje drage, mogao da se zaljubi u ovu paganku. Sama njena čudnovatost – a možda čak i sumorne okolnosti njenog dolaska i smrt njenog pratioca,

tako čudno prepletena s prvim napadima onog čudovišnog stvorenja iz tame – sigurno su kao plamen privukli beznadežno romantičnog uzlepršanog leptira kakav je potporučnik Džon Irving.

Krozijer je, s druge strane, kao što je otkrio i na Van Dimenovoj zemlji 1840. i konačno u Engleskoj pre nego što je ekspedicija isplovila, ipak prestar za romantiku. Previše je Irac. I previše običan.

Sada samo želi da devojka krene u mrak u šetnju po ledu i da se nikad ne vrati.

Krozijer se priseća onog dana od pre četiri meseca kada je doktor Mekdonald, pošto ju je pregledao, izvestio Frenklina i njega da je Eskim, njen pratilac, umro od gušenja sopstvenom krvlju. Prema njegovom medicinskom mišljenju, rekao je Mekdonald, devojka ima između petnaest i dvadeset godina – domorocima je teško odrediti dob – i uspostavljen mesečni ciklus, ali je, prema svim pokazateljima, *virgo intacta*. Osim toga, kako je izvestio doktor Mekdonald, razlog što devojka ne govori niti ispušta bilo kakav zvuk – čak ni kad joj je otac ili muž ustreljen i kad je ležao na umoru – jeste taj što nema jezik. Po mišljenju doktora Mekdonalda, jezik joj nije odsečen, nego odgrizen iz korena, a odgrizla ga je ili Nemušta sama ili je to učinio neko drugi.

Krozijer se prenerazio – ne toliko zbog priče o odgrizenom jeziku, nego zbog toga što je ova eskimska drolja devica. On je proveo dovoljno vremena na dalekom severu – naročito za vreme Parijeve ekspedicije, koja je prezimila u blizini jednog eskimskog sela – da zna da domoroci toliko olako shvataju polne odnose da nude svoje žene i kćeri lovcima na kitove i istraživačima u zamenu za najjeftinije drangulije. Ponekad su se žene, znao je Krozijer, nudile same, iz zabave, kikitale se i čavrljale s ostalim ženama ili decom čak i dok se mornari naprežu, hukću i ječe među njihovim nogama. Prave su životinje. Što se tiče Krozijera, krzno i dlakave kože koje oblače mogu da budu i njihova rođena zverolika koža.

Kapetan podiže ruku u rukavici do štitnika kape, uvezane s dva debela šala da ne padne, i kaže: „Moj naklon, gospođo. Predlažem da uskoro siđete u svoje odaje. Ovde je malo zahladnelo.“

Nemušta zuri u njega. Ne trepće, mada joj duge trepavice nekako nisu zaleđene. Naravno, ne govori. Posmatra ga.

Krozijer ponovo simbolički dodiruje štitnik kape i nastavlja obilazak palube. Penje se do krme uzdignute zbog leda, zastaje da porazgovara s dvojicom osmatrača, pa silazi na desnu stranu broda, dajući

tako vremena Irvingu da siđe pod palubu i skine zimsku odeću, kako ne bi delovalo da je kapetan stalno za petama svom potporučniku.

Dovršava razgovor s poslednjim drhtavim osmatračem, mornarom prve klase Šanksom, upravo kada redov Vilks, najmlađi marinac na brodu, dotrčava na palubu. Vilks je obukao samo dva sloja odeće preko uniforme, pa mu zubi cvokoću i pre nego što je zaustio da izgovori poruku.

„Gospodin Tompson pozdravlja kapetana, gospodine, i glavni mašinista kaže da bi kapetan trebalo da siđe u tovarni prostor što pre možete.“

„Zašto?“ Ako se kotao najzad pokvario, Krozijer zna, onda su svi mrtvi.

„Molim kapetana za oprostaj, gospodine, ali gospodin Tompson kaže da je kapetan potreban dole jer je mornar Manson na ivici pobune, gospodine.“

Krozijer se uspravlja. „Pobuna?“

„Na ivici pobune, rekao je gospodin Tompson.“

„Govorite engleski, redove Vilkse.“

„Manson neće više da nosi vreće s ugljem pored Mrtve sobe, gospodine. I neće više da silazi na skladišnu palubu. Kaže da odbija s poštovanjem, gospodine. Neće da izađe gore, nego sedi na guzici na lestvama i neće više da nosi ugalj u kotlarnicu.“

„Kakve su to gluposti?“ Krozijer oseća meškoljenje poznatog crnog irskog besa.

„Zbog duhova, kapetane“, kaže marinski redov Vilks cvokoćući zubima. „Stalno ih čujemo kad vučemo ugalj ili donosimo nešto iz donjih skladišta. Zato ljudi neće da silaze ispod donje palube ako im oficiri ne naredi, gospodine. Dole u mraku ima nešto. Nešto grebe i udara *iznutra* u brodu, kapetane. Nije to samo led. Manson je siguran da je to njegov drugar Voker, on... to... i drugi leševi natrpani u Mrtvu sobu grebu da izađu napolje.“

Krozijer obuzdava poriv da činjenicama ohrabri marinca. Mladom Vilksu činjenice možda neće delovati ohrabrujuće.

Prva jednostavna činjenica jeste da grebanje iz Mrtve sobe verovatno potiče od neprojenog mnoštva velikih crnih pacova koji se goste Vilksovim mrtvim drugovima. Norveški pacovi – kao što Krozijer zna bolje od mladog marinca – noćna su bića, što znači da se tokom duge polarne zime ne smiruju, a zubi im stalno rastu. To pak znači da ta prokleta gamad moraju stalno da žvaću. Video ih je kako progrizaju

hrastovu burad Ratne mornarice, limenke debele dva i po centimetra, čak i olovnu oplatu. Ti pacovi ne muče se dole sa zaleđenim ostacima mornara Vokera i njegovih pet nesrećnih drugova – među njima i tri najbolja Krozijerova oficira – ništa više nego što bi se čovek mučio žvaćući kaiš smrznute usoljene govedine.

Ali Krozijer misli da Manson i ostali ne čuju samo pacove.

Pacovi, kao što Krozijer zna iz tužnog iskustva trinaest zima provedenih u ledu, obično nečije prijatelje jedu nečujno i delotvorno; skičanje se jasno čuje samo kada se, izgladneli i poludeli od mirisa krvi, bace jedni na druge.

Nešto drugo grebe i lupa dole u tovarnom prostoru.

Krozijer odlučuje da ne podseća redova Vilksa na drugu jednostavnu činjenicu. Iako je skladišna paluba obično hladna, ali bezbedna jer je ispod linije gaza ili smrznute morske vode zimi, pritisak leda podigao je krmu *Terora* za nekoliko metara. Korito je i dalje spojeno, ali drže ga samo stotine tona oštrog leda i još nekoliko tona snega koji su ljudi nagurali do ograde kako bi bolje izolovali brod od hladnoće.

Nešto je, sumnja Frensis Krozijer, prokopalo te tone snega i poput gvožđa tvrde sante leda da dopre do brodskog korita. To stvorenje nekako je osetilo koji delovi unutrašnjosti duž korita, na primer spremnici za vodu, imaju gvozdene oplata, i našlo je malobrojne šuplje spoljašnje tovarne prostorije – Mrtvu sobu – koje vode pravo u brod. I sada udara i grebe da uđe.

Krozijer zna da je samo jedno biće na svetu toliko snažno, smrtno uporno, inteligentno i zlo. Čudovište s leda pokušava da ih zgrabi odozdo.

Bez ijedne dalje reči marincu Vilksu, kapetan Krozijer kreće pod palubu da sredi stvar.

2

FRENKLIN

51°29' SEVERNE GEOGRAFSKE ŠIRINE
0°0' ZAPADNE GEOGRAFSKE DUŽINE
LONDON, MAJ 1845.

On je, i zauvek će ostati, čovek koji je pojeo sopstvene čizme. Četiri dana pre isplovljavanja, kapetan ser Džon Frenklin razboleo se od gripa koji je vladao; bio je siguran da ga nisu zarazili obični mornari i dokeri koji su tovarili brod, niti neko od sto trideset oficira i članova posade – svi oni bili su zdravi kao konji – nego jedan bolešljivi laskavac na skupu kod ledi Džejn.

Čovek koji je pojeo sopstvene čizme.

Među ženama polarnih heroja vlada običaj da sašiju zastavu koja će se pobosti na neku tačku dalje na severu, ili, u ovom slučaju, razviti po prolasku ekspedicije kroz Severozapadni prolaz, i kad se Frenklin vratio kući, njegova žena Džejn završavala je šivenje svilene britanske zastave. Ser Džon je ušao u salon i skljkao se pored nje na kauč ispunjen konjskom dlakom. Kasnije se nije sećao da se izuo, ali neko mu je sigurno skinuo čizme – bilo Džejn ili neko od posluge – jer uskoro je ležao i dremao, glava ga je bolela, stomak mu se uzburkao gore nego ikad na pučini, a koža mu je gorela od groznice. Ledi Džejn mu je, ne zastavši nijednom, pričala kako je čitav dan imala mnogo posla. Ser Džon se trudio da sluša dok ga je odnosila nesigurna plima groznice.

On je čovek koji je pojeo sopstvene čizme, i to je već dvadeset tri godine, još otkako se 1822. vratio u Englesku posle prve i neuspešne ekspedicije koja je preko Kanade pokušala da pronađe Severozapadni prolaz. Sećao se podsmeha i šala koji su ga dočekali. Frenklin je pojeo sopstvene čizme – a jeo je i gore stvari na tom loše pripremljenom trogodišnjem putovanju, uključujući i *tripe-de-roche*, odvratnu kašu

spravljenu od lišajeva sagrebanih sa stenja. Posle dve godine na putu, izgladneli, on i njegovi ljudi – Frenklin je smeteno podelio posadu na tri grupe i ostavio druge dve da prežive ili umru same – skuvali su sare svojih čizama i cipela kako bi preživeli. Ser Džon – tada je bio samo Džon, dobio je plemstvo zbog nesposobnosti posle kasnijeg kopnenog putovanja i upropaštene pomorske polarne ekspedicije – proveo je 1821. godinu žvačući samo komadiće neštavljene kože. Njegovi ljudi pojeli su svoje krznene pokrivače. Onda su neki prešli na nešto drugo.

Ali on nikada nije pojeo čoveka.

Do današnjeg dana Frenklin je sumnjao u to da su ostali u njegovoj ekspediciji, uključujući i njegovog dobrog prijatelja i prvog zamenika, doktora Džona Ričardsona, uspeli da se odupru tom iskušenju. Suviše toga se dogodilo dok su grupe bile razdvojene i teturale polarnim pustarama i šumama, očajnički se trudeći da se vrate u Frenklinovu malu sklepanu tvrđavu nazvanu *Poduhvat*, i u prave tvrđave, *Proviđenje* i *Odlučnost*.

Umrlo je devet belaca i jedan Eskim. Devet mrtvih od dvadeset jednog momka koje je mladi poručnik Džon Frenklin, star trideset tri godine i još onda punačak i proćelav, izveo iz *Odlučnosti* 1819, i jedan mrtav domorodački vodič iz grupice koju su pokupili usput – Frenklin mu je zabranio da napusti ekspediciju i sam sebi nađe hranu. Dvojica su hladnokrvno ubijena. Najmanje jednog su, van svake sumnje, pojeli ostali. Ali umro je samo jedan Englez. Samo jedan pravi belac. Ostali su bili tek francuski *voyageurs** ili Indijanci. To je ipak nekakav uspeh – samo jedan mrtav Englez, iako su se ostali pretvorili u blebetave bradate kosture. Iako su svi ostali preživeli samo zato što je Džordž Bek, taj zbunjeni, seksom opterećeni podoficir, na krpljama prešao skoro dve hiljade kilometara da donese zalihe i – što je daleko važnije – da dovede još Indijanaca da hrane i neguju Frenklina i njegovu grupu na samrti.

Taj zbunjeni Bek. Uopšte nije bio dobar hrišćanin. Nadmen. Nimalo džentlmen, iako je kasnije dobio titulu viteza zbog polarne ekspedicije na istom ovom brodu *Teror* kojim ser Džon sada zapoveda.

Na tom pohodu, Bekovom pohodu, ledeni toranj podigao je *Teror* punih petnaest metara, a onda ga bacio nazad tako silovito da je svaka hrastova daska na koritu procurila. Džordž Bek doveo je takav brod nazad sve do obale Irske, i usidrio ga nekoliko sati pre nego što je

* Fr. putnici. (Prim. prev.)

potonuo. Posada je obavila korito lancima i stezala ga dovoljno dugo da se brod vrati kući. Svi su dobili skorbut – desni su im pocrnele, krv im je tekla iz očiju, zubi su im ispadali iz glave – kao i ludilo i priviđenja koja prate skorbut.

Posle je Bek dobio viteško zvanje, naravno. To Engleska i Admiralitet rade kad se vratiš sa sramotno neuspešne polarne ekspedicije koja izazove zastrašujuće mnogo žrtava; ako preživiš, daju ti titulu i paradu. Kad se Frenklin 1827. vratio s druge plovidbe i zadatka crtanja mapa obale dalekog severa Severne Amerike, lično kralj Džordž Četvrti proizveo ga je u viteza. Geografsko društvo Pariza dodelilo mu je zlatnu medalju. Dobio je zapovedništvo nad *Dugom*, prelepom malom fregatom s dvadeset šest topova i dobio je Sredozemlje, raspored za koji se moli svaki kapetan Kraljevske ratne mornarice. Zaprosio je najbližu prijateljicu svoje pokojne žene Elenor, odlučnu, lepu i otvorenu Džejn Grifin.

„I tako sam uz čaj objasnila ser Džordžu“, govorila je Džejn, „da su mi ugled i poverenje koje uživa moj dragi ser Džon daleko važniji od bilo kakvog sebičnog uživanja u društvu moga muža, čak i ako mora da ode na četiri godine... ili pet.“

Kako se zvala ona petnaestogodišnja Indijanka zbog koje Bek hteo da se tuče u dvoboju tamo u zimovniku u tvrđavi *Poduhvat*?

Zelena Čarapa. Tako je. Zelena Čarapa.

Bila je zla. Lepa, tako je, ali zla. Potpuno bez stida. Sam Frenklin je, uprkos naporima da ne gleda u nju, video kako je jedne noći pune mesečine iskliznula iz svojih paganskih krpa i naga prešla preko pola brvnare.

Imao je tada trideset četiri godine, ali ona je bila prva naga žena koju je ikada video, i do dan-danas najlepša. Dojke već zaobljene vočke, ali još šiparačke, bradavice još ugnute, okružene neobičnim tamnosmeđim krugovima. Tu sliku ser Džon nikako nije mogao da izbriše iz sećanja – koliko god da se trudio i molio – već punih četvrt stoleća. Devojka nije imala klasično slovo V stidnih malja, kakvo je Frenklin kasnije video kod svoje prve žene Elenor – i to samo jednom, kad se spremala za kupanje, jer Elenor nikad nije dozvolila da ih ni najmanji tračak svetlosti obasjava dok vode ljubav – ili ređe ali divljije gnezdo boje žita, kao na ostarelom telu svoje sadašnje žene Džejn. Ne, Indijanka Zelena Čarapa imala je samo usku, ali potpuno crnu uspravnu traku iznad svojih ženskih delova. Finu kao gavranovo pero. Potpuno crnu kao sam greh.

Podoficir Robert Hud, Škot, koji je već začeo jedno kopile s drugom Indijankom one beskrajne prve zime u brvnari koju je Frenklin nazvao *Poduhvat*, odmah se zaljubio u mladu smeđoputu skvo po imenu Zelena Čarapa. Devojka je pre toga ležala s drugim podoficirima, Džordžom Bekom, ali kad je Bek otišao u lov, prebacila je svoju polnu vernost na Huda, s lakoćom kakvu znaju samo bezbožnici i primitivni ljudi.

Frenklin je još pamtio strastveno stenjanje u dugoj noći – ne strast od nekoliko minuta, kakvu je iskusio s Elenor (ali bez stenjanja i bilo kakvih zvuka, naravno, pošto pravi džentlmen to ne radi), ne čak ni dva kratka naleta strasti, kao one nezaboravne noći na medenom mesecu sa Džejn. Ne, Hud i Zelena Čarapa radili su to po pet-šest puta. Čim prestanu da dižu buku u susednom odeljku, počinjali su ponovo – smeh, sada kikot, zatim tiho ječanje, koje ponovo vodi u jače krike dok besramna devojka podstiče Huda.

Džejn Griffin imala je trideset šest godina kad se udala za novopečenog viteza ser Džordža Frenklina, 5. decembra 1828. Medeni mesec proveli su u Parizu. Frenklinu se grad nije naročito dopao, kao ni Francuzi, ali njihov hotel bio je raskošan, a hrana veoma dobra.

Frenklin je na neki način strepeo da će tokom putovanja po kontinentu sresti onog Rožea – Pitera Marka, onog koji je privukao književnu pažnju pripremajući se da izda nekakav bezvezni rečnik ili tako nešto – istog onog koji je jednom prosio Džejn Griffin, ali je odbijen kao i svi ostali prosici u njenoj mladosti. Frenklin je kasnije zavirio u ženin dnevnik iz tog vremena – svoje nedelo pravdao je stavom da je ona želela da on nađe i pročita te brojne sveske uvezane u teleću kožu, inače ih ne bi ostavljala na tako očiglednim mestima – i video je, napisan njenim voljenim zbijenim savršenim rukopisom, odeljak koji je unela kad se Rože najzad oženio nekom drugom ženom: „*Romansa mog života je iščezla.*“

Robert Hud dizao je buku sa Zelenom Čarapom šest beskrajnih polarnih noći, a onda se njegov kolega, podoficir Džordž Bek, vratio s Indijancima iz lova. Ugovorili su dvoboj do smrti za sutradan ujutru u vreme izlaska sunca – oko deset sati.

Frenklin nije znao šta da radi. Krupni poručnik nije umeo da nametne nikakvu disciplinu natmurenim putnicima ili prezrivi Indijancima, a još manje je mogao da obuzda tvrdoglavog Huda ili prgavog Beka.

Obojica podoficira bili su umetnici i crtači mapa. Frenklin od tada nije verovao umetnicima. Kad je vajar iz Pariza vajao ruke ledi

Džejn, ili kad je namirisani sodomit iz Londona došao na gotovo čitav mesec da naslika njen zvanični portret, Frenklin ih nije ostavljao nasamo s njom.

Bek i Hud u zoru se bore na život i smrt, a Džon Frenklin ne može da učini ništa do da se sakrije u svoju brvnaru i moli se da smrt ili povreda neće razoriti poslednji privid zdravog razuma u ovoj već ugroženoj ekspediciji. Njegove zapovesti nisu tačno glasile da treba da ponese *hranu* za put preko dve hiljade kilometara kopna, priobalnog mora i rečnih korita. Iz svog džepa platio je jednodnevne zalihe za šesnaest ljudi. Frenklin je pretpostavio da će Indijanac loviti za njih i hraniti ih dovoljno, baš kao što je nosio njegov prtljag i veslao u njegovom kanuu od brezove kore.

Ti kanui od brezove kore bili su greška. Dvadeset tri godine kasnije bio je spreman da to prizna – makar sebi. Posle svega nekoliko dana u vodi prepunoj leda duž severne obale, gde su stigli više od godinu i po po napuštanju tvrđave *Odlučnost*, ta krhka plovila su se raspadala.

Frenklin je, zatvorenih očiju, s tutnjavom u glavi, napola slušao neprekidnu bujicu čeretanja ledi Džejn, i sećao se jutra kada je ležao u svojoj debeloj vreći za spavanje i čvrsto stiskao oči, a Bek i Hud, načinišvi po petnaest koraka ispred brvnare, okrenuli se da pucaju. Zbunjeni Indijanci i zbunjeni putnici – jednako divlji u gotovo svakom pogledu – prihvatili su dvoboj do smrti kao rasonodu. Zelena Čarapa je tog jutra, sećao se Frenklin, zračila gotovo erotičnim sjajem.

Ležeći u mreži, s rukama na ušima, Frenklin je ipak čuo poziv za početak, naredbu za okretanje, naredbu za ciljanje, zapovest za otvaranje vatre.

Zatim dva škljocaja. Zatim smeh okupljenih.

Preko noći je sekundant, stari škotski mornar, onaj okoreli i neotesani Džon Hepbern, ispraznio pažljivo pripremljene pištolje.

Pogruženi pod gromoglasnim smehom rulje putnika i Indijanaca koji su se pljeskali po kolenima, Hud i Bek besno su otišli svaki na svoju stranu. Nedugo zatim Frenklin je naredio Džordžu Beku da se vrati do tvrđava i kupi još zaliha od kompanije *Hadson bej*. Bek je bio odsutan veći deo zime.

Frenklin je pojeo svoje čizme i spao na grebanje lišajeva sa stena – ljjigava hrana od koje bi se svaki engleski pas koji drži do sebe ispravćao – ali nikad nije okusio ljudsko meso.

Dugu godinu posle neuspelog dvoboja, u Ričardsonovoj grupi, pošto se Frenklinova od nje odvojila, onaj sumorni poluludi Irokez,

Mihel Teroahauti, ustrelio je podoficira, umetnika i crtača mapa Roberta Huda posred čela.

Sedmicu pre ubistva Indijanac je izgledneloj grupi doneo but mesa jakog ukusa, tvrdeći da je to meso vuka kog je ili karibu usmratio rogovima ili ga je ubio glavom Teroahauti – Indijančeva priča stalno se menjala. Izgladnela družina spremila je i pojela meso, ali ne pre nego što je doktor Ričardson primetio trag tetovaže na koži. Kasnije je doktor rekao Frenklinu da je siguran da je Teroahauti dovukao nazad leš jednog putnika koji je prethodne sedmice umro na putu.

Gladni Indijanci i umirući Hud bili su sami kad je Ričardson, stružujući lišajeve sa stene, čuo pucanj. *Samoubistvo*, uporno je tvrdio Teroahauti, ali doktor Ričardson, svedok nemalo samoubistava, znao je da se tane u mozgu Roberta Huda nije tu našlo usled povrede koju je sam sebi naneo.

Indijanac se naoružao britanskim bajonetom, musketom, sa dva napunjena i nategnuta pištolja i nožem dugim kao njegova podlaktica. Dva preostala Britanca – Hepbern i Ričardson – imali su samo jedan mali pištolj i jednu nesigurnu musketu.

Ričardson, danas jedan od najuglednijih engleskih naučnika i hirurga, prijatelj pesnika Roberta Bernsa, ali tada samo mladi nadareni lekar ekspedicije i prirodnjak, čekao je da se Mihel Teroahauti vrati iz potrage, uverio se da su Indijancu ruke pune drva za potpalu, a onda ga hladnokrvno ustrelio u glavu.

Doktor Ričardson kasnije je priznao da je pojeo Hudovu vreću za spavanje od bivolje kože, ali ni on ni Hepbern – jedini preživeli iz grupe – nisu spominjali šta su jeli za vreme napornog sedmodnevnog povratka u *Poduhvat*.

Kad su stigli u tvrđavu, Frenklin i njegova grupa bili su preslabi da stoje ili hodaju. Ričardson i Hepbern su, u poređenju s njima, delovali snažno.

Možda je Džon Frenklin čovek koji je pojeo sopstvene čizme, ali Džon Frenklin nije nikad...

„Kuvarica priprema pečenu govedinu, dragi. Tvoje omiljeno jelo. Pošto to zna – sigurna sam da ta Irkinja naduvava račune, krađa je Ircima urođena kao i pijančenje – podsetila sam je da treba da bude nedopečena tako da krvvari na dodir noža.“

Frenklin je, lebdeći na talasima groznice, pokušavao da smisli odgovor, ali naleti glavobolje, mučnine i vrućine bili su prejak. Znojio se ispod potkošulje i tvrdog okovratnika.

„Žena admirala ser Tomasa Martina poslala nam je danas divnu kartu i prelep buket cveća. Nisam uopšte to očekivala od nje, ali moram reći da ruže divno izgledaju u predvorju. Jesi li ih video? Jesi li imao vremena da pročaskaš s admiralom Martinom na prijemu? Naravno, on nije baš važan, zar ne? Iako je kontrolor mornarice? Svakako nije istaknut kao prvi lord Admiraliteta ili članovi Admiraliteta, a još manje kao tvoji prijatelji iz Arktičkog saveta.“

Kapetan ser Džon Frenklin imao je mnogo prijatelja; svi su voleli kapetana ser Džona Frenklina. Ali niko ga nije poštovao. Frenklin je decenijama prvu činjenicu priznavao, a drugu izbegavao, ali znao je da je tačna. Svi su ga voleli. Niko ga nije poštovao.

Ne posle Van Dimenove zemlje. Ne posle tasmanijskog zatvora i brljotine koju je napravio.

Elenor, njegova prva žena, bila je na samrti kad je krenuo na drugu veliku ekspediciju.

Znao je da umire. I ona je znala da umire. Njena tuberkuloza – i saznanje da će umreti od nje mnogo pre nego što će njen muž umreti u bici ili na ekspediciji – bila je s njima kao treći bračni drug na venčanju. Za dvadeset dva meseca braka žena mu je podarila kćer, njihovo jedino dete, malu Elenor.

Sitna, telesno krhka – ali gotovo zastrašujućeg duha i energije – njegova prva žena govorila mu je da pođe na drugu ekspediciju i pronade Severozapadni prolaz, na taj put kopnom i morem duž obale Severne Amerike, čak i kad je iskašljavala krv i znala da je kraj blizu. Rekla je da će za nju biti bolje ako on bude negde drugde. Poverovao joj je. Ili je makar verovao da će to biti bolje za njega.

Kao duboko bogobožan čovek, Džon Frenklin se molio da Elenor umre pre njegovog polaska. Nije umrla. On je krenuo 16. februara 1825, napisao je svojoj dragoj brojna pisma tokom puta do Velikog robovskog jezera, poslao ih iz Njujorka i Olbenija i saznao da je preminula 24. aprila u britanskoj pomorskoj stanici u Pentnangišenu. Umrla je nedugo pošto je njegov brod napustio Englesku.

Kad se 1827. vratio s ekspedicije, čekala ga je Elenorina prijateljica Džejn Grifin.

Prijem u Admiralitetu bio je pre manje od sedmice – ne, tačno pre sedam dana, pre ovog zbrkanog gripa. Kapetan ser Džon Frenklin i svi oficiri i mornari s *Ereba* i *Terora* bili su na prijemu, naravno. Pristustvovali su i civili s ekspedicije, *Erebov* pilot Džems Rid i *Terorov* pilot Tomas Blanki, kao i blagajnici, lekari i stjuardi.